

Maakonna arengustrateegia 2023 - 2035+ Tegevuskava 2024- 2027	Teostamise aeg ja eelarve				Ressursid tuh. eurot		Teostaja		Seire
	2024	2025	2026	2027+	KOKKU	Allikas	Vastutav organisatsioon	Kaasatavad partnerid	2025

3.1.INIMESED JA ELUKESKKOND

Eesmärk: Läänemaa elanike arv on püsiv või kasvav. .									
Tegevussuund 3.1.1. Elukeskkonna kvaliteet asulates. Heakorrastatud linn, keskusasulad ja külad. Korrastatud ja piisav elamufond.									
Tegevus 3.1.1.1. Uute elamupiirkondade ja elamukruntide arendamine, infrastruktuuri väljaehitamine.	120,0	80	x	x	200,0	KOV, RIIK, ERA	KOV	ERA	
Tegevus 3.1.1.2. Riikliku üürielamute programmi rakendamine, üürielamute ja sotsiaalelupindade ehitamine.	x	x	x	x		KOV, RIIK, ERA	KOV	ERA	
Tegevus 3.1.1.3. Kortere lamute ja üksikelamute rekonstrueerimine ja energiatõhususe tõstmine. Kredex teenuste nõustamine ja tutvustamine.	x	x	x	x		ERA, Kredex	SAL, KÜ	KOV, KÜ, ERA	
Tegevus 3.1.1.4. Haapsalu linna ja maakonna asulate ja külade avaliku ruumi korrastamine, s.h Haapsalu keskväljaku väljaarendamine, ruumiloome kavandite ja -arhitektuuriliste lahenduste koostamine, teede, väljakute, parkide, parklate, valgustuse jms korrastamine, haljastus - ja heakorraprojektide elluviimine.	x	x	x	x		KOV	KOV	SAL, RIIK, ERA	
Tegevus 3.1.1.5.Ümbrust risustavate, kasutusest välja langenud hoonete ja objektide lammutamine, likvideerimine ja heakorrastamine.	x	x	x	x		KOV	KOV	SAL, RIIK, ERA	
Elluviimine: Tegevused viiakse ellu eelkõige kohalike omavalitsuste poolt ja eelarvelistest vahenditest, toetatuna riiklikest programmidest ja erainvesteeringutest. Konkreetseid rahalisi mahud sõltuvad osapoolte eelarvetest. Tegevuse 4.1.1.3. koordineerimine toimub SA Läänemaa kaudu. Kuivõrd elamispinna rajamise ja renoveerimise osas asub Läänemaa turutõrkepiirkonnas, siis on vajalik riiklike ja EL toetusmeetmete toimine maakonnas.									
Tegevussuund 3.1.2.Kättesaadavad teenused. Säätvad lahendused teenuskorralduses. Tark teenuse korraldamine ja seeläbi kättesaadavuse tagamine ka juhul, kui konkreetse piirkonna elanike arv väheneb. Võimalus elada ka hajasustuses.									
Tegevus 3.1.2.1.Veebipõhiste teenuse arendamine. Elanikkonna digipädevuse tõstmine. Raamatukogude võrgustiku kasutamine digi-tugikeskustena. Teenusdisaini projektid, kursused, koolitused, teavitamine.	x	x	x	x		KOV, RIIK, KVAT	SAL	ERA, MTÜ	
Tegevus 3.1.2.2.Teenuste integreerimine ja paketeerimine. Analüüsi koostmine teenuste integreerimise potentsiaali kirjeldamiseks. Koostöö teenusosutajate vahel teenuste kättesaadavuse tagamiseks. Tellimusteenuse ja mobiilsete teenuste arendamine era -, avaliku - ja mitteulundussektri koostöös. Kogukonnateenuste arendamine.	20,0	x	x	x	20,0	KVAT, KOV, RIIK, MAAKAR	SAL, KOV		
Tegevus 3.1.2.3.Maakonnakeskuse ja kohalike keskuste teenuste hulga ja teenustaseme hoidmine ja tõstmine, seal hulgas elutähtsad teenused, postiteenused, andmesideteenused, tervishoiteenused jms	x	x	x	x		KVAT, KOV, RIIK, ERA	KOV, RIIK	SAL, MTÜ	
Tegevus 3.1.2.4.Avalike hoonete energiasäästlikkuse tõstmine, seal hulgas küttesüsteemide vahetamine, soojustamine, mahtude optimeerimine, terviklik rekonstrueerimine energiasäästu eesmärgil jms	x	x	x	x		KVAT, KOV, CO2, RIIK, ERA	KOV, RIIK	SAL, MTÜ	
Tegevus 3.1.2.5. Sotsiaalteenuse arendamine kohalike omavalitsuste ja teenuspakujate koostöös. Seal hulgas spetsialistide ja töötajate motiveerimine, uute leidmine ja hoidmine; sotsiaaltranspordi ühine korraldamine; kogukonnateenuste osakaalu ja kvaliteedi tõstmine;valdkondade vahelise koostöö tõhustamine; lastega peredele ja peredele suunatud tegevused ja tugiteenused; digipädevuse tõstmine	x	x	x	x		KVAT, KOV, RIIK, ESF, MAAKAR	KOV	SAL, MTÜ	
Tegevus 3.1.2.6 Riiгитеenuste kättesaadavuse tagamine maakonnas, riigimajade rajamine Haapsalus.	x	1500,0	1500,0		3000,0	RIIK, RKAS	RIIK	KOV	
Tegevus 3.1.2.7. Haapsalu linnavalitsuse uue hoone ehitamine.	x	x	3000,0		3000,0	KOV, ERDF	KOV	KOV	
Elluviimine: Teenuste all mõeldakse siin laiemalt inimese igapäevaseks eluks vajalikke teenuseid, seal hulgas nii avalikud, kui erasektori teenused. Teenuste kättesaadavus ja toimimine on rahastatud nii KOV, kui riigieelarvest, aga ka turupõhiste teenustena. Maakondlikus koostöös saab otsida uusi, säästvaid ja innovatiivseid lahendusi teenuste korraldamiseks. Omavalitsused saavad otsida ise lahendusi ja saavad sellise koostööülesande ka SALile anda. Riigimajade rajamine riigieelarvest toimub riigi finantseerimisel.									
Tegevussuund 3.1.3 Kogukondlik koostöö. Ühised ettevõtmised küla, valla, linna ja maakonna tasemel. Piirkonna mainekujundus ja elukeskkonna kvaliteedi tõstmine kogukondliku koostöö kaudu.									
Tegevus 3.1.3.1.Maakonna tutvustamine, turustamine ja maineloomo koostööprojektide kaudu. Uue maakonna logo konkursi korraldamine. Maakonna portaali loomine. Infotahvli te ja välikaartide paigaldamine ja uuendamine	x	x	x	x		KOV, SAL, MAAKAR, ERDF	SAL	KKLM	
Tegevus 3.1.3.2.Maakonna seltsitegevuse toetamine, nõustamine, mentorlus, ümarlaudade, seminaride ja koolituste korraldamine, tunnustamine. Haapsalu Pitsikeskuse kandepinna laiendamine ja käsitöökogukonna keskuseks väljaarendamine.	x	x	x	x		KVAT, ERDF, MAAKAR, LEADER, KOV	LAK, KKLM, KOV	KOV, MTÜ	
Tegevus 3.1.3.3.Asula - ja asumiseltside teadlikkuse tõstmine ja koolitamine ning tegevuse toetamine oma kodukoha elukeskkonna kvaliteedi arendamiseks ja kogukonnateenuste korraldamiseks.	x	x	x	x		ERDF,MAAKAR, LEADER	LAK, KKLM, KOV	KOV, MTÜ	
Tegevus 3.1.3.4. Maakondlike tunnustusürituste korraldamine.	x	x	x	x		ERDF,MAAKAR, LEADER	LAK, KKLM, KOV	KOV, MTÜ	
Tegevus 3.1.3.5. Informatsiooni kogumine, vahendamine ja levitamine maakondlikul tasandil vastavalt sihtgruppide vajadustele, seal hulgas portaali de haldamine, infokogumikke koostamine ja levitamine.	x	x	x	x		ERDF,MAAKAR, LEADER	LAK, KKLM, KOV	KOV, MTÜ	
Elluviimine: Maakonna arengustrateegia tegevuskavas on märgitud eelkõige maakondlikus koostöös elluviidavad tegevused kogukondliku koostöö ja maakondliku identiteedi arendamiseks. Ühistegevused viiakse ellu eelkõige maakondlike katusorganisatsioonide eestvedamisel. Aastased kulud sõltuvad osapoolt konkreetsetest eelarvetest vastaval aastal.									
Tegevussuund 3.1.4 Võimalused eneseteostuseks ja vaba aja veetmiseks. Ajakohane ja mitmekesine spordi- ja kultuuriobjektide ja -toimijate võrgustik.									
Tegevus 3.1.4.1.Spordi - ja liikumistaristu rajamine ja rekonstrueerimine; spordiplatside ehitus koolide juurde. Ligipäasetavuse tagamine spordi ja liikumistaristule ja taristu kohandamine erivajadustega inimestele.	x	x	x	x		KOV, ERDF	KOV	MTÜ	
Tegevus 3.1.4.2. Läänemaa spordiobjektide võrgustiku ja - liikumisharrastuse organisatsiooni terviklik väljaarendamine, s.h Paralepa tervisepargi terviklik väljaarendamine. Palivere TTSK kompleksi terviklik väljaarendamine, seal hulgas teenindus - ja olmehoone ja keskuse rajatiste kompleks. Ligipäasetavuse tagamine ja erivajadustega inimestele spetsiaalsete radade loomine. Haapsalu ujula rekonstrueerimine ja ümberehitamine sobivaks lastele ujumisõpetuse andmiseks. Vormsi spordisaali ehitamine.	260,0	1800,0	1860,0	x	3920,0	RIIK, ERDF, KOV, PEEK meede	SAL, LÄÄNELA, SA PLTS, KOV	MTÜ, RIIK	

Tegevus 3.1.4.3. Maakondliku sporditöö koordineerimine ja korraldamine, maakondlike võistluste korraldamine, koostöö liikumisharrastuse propageerimiseks ja spordimajanduse - ja turismi arendamiseks.	x	x	x	x		RIIK, ERDF, KOV, PEEK 1.taotlusvoor	SAL, LÄÄNELA, PLTS HK, KOV	MTÜ, RIIK	
Tegevus 3.1.4.4. Treenerite ja liikumisjuhendajate koolitamine, toetamine ja motiveerimine	x	x	x	x		RIIK, ERDF, KOV, PEEK 1.taotlusvoor	SAL, LÄÄNELA, PLTS HK, KOV	MTÜ, RIIK	
Tegevus 3.1.4.5. Kultuurimajade ja rahvamajade võrgustiku koostöö korraldamine, ühine ja vastastikune turustamine, sündmuskalendrite koostööstamine.	x	x	x	x		KOV, MAAKAR, KVAT	KOV	MTÜ	
<i>Elluviimine: Tegevused viiakse ellu eelkõige kohalike omavalitsuste poolt ja eelarvelistest vahenditest, omavalitsuste poolt asutatud sihtasutuste või äriühingute poolt, toetatuna riiklikest programmidest ja erainvesteeringutest. Koostööprojektid viiakse ellu maakondlike katusorganisatsioonide poolt. Konkreetset rahalist mahud sõltuvad osapoolte eelarvetest. Maakondliku spordobjektide võrgustiku ja - liikumisharrastuse organisatsiooni terviklik väljaarendamine viiakse ellu maakondlikus koostöös, SAL koordineerimisel, osapoolte ja PEEK</i>									
Tegevussuund 3.1.5 Omanäoline kultuur ja tugev ajalooline identiteet.									
Tegevus 3.1.5.1.Maakondlike kultuuriürituste regulaarne korraldamine omavalitsuste koostöös, seal hulgas tantsu - ja laulupeod, konkursid ja kontserid, vabaõhuetendused, teatrietendused jms. Kollektiivide tegevuse toetamine.	x	x	x	x		KOV, KULKA, KOP, MAAKAR, ERA	SAL, KOV	MTÜ	
Tegevus 3.1.5.2. Rahvakultuuri juhendajate koolitamine, motiveerimine, tegevuse toetamine. Juhendatele järelkasvu koolitamine ja motiveerimine, tegevuse toetamine	x	x	x	x		KOV, KULKA, KOP, MAAKAR, KVAT	SAL, KOV	MTÜ	
Tegevus 3.1.5.3. Piirkondliku kultuuripärandi arendamine, seal hulgas kogumine ja kirjeldamine, eksponeerimine, tutvustamine, piirkonnaspetsiifiliste ja pärandkultuurile toetuvate ürituste, seminaride ja koolituste korraldamine. Haapsalu kultuuripärand, Kullamaa kultuuripärand, Risti raudteejaama kompleks jt. Rannarootsi kultuuripärand mandril ja Vormsil, sealhulgas Einbi pärimustalu, Hara sadamahooned jms.	x	x	x	x		KOV, KULKA, KOP, MAAKAR, ERDF, RIIK PEEK 2. taotlusvoor	SAL, KOV, RIIK	MTÜ	
Tegevus 3.1.5.4. Maakonna muuseumide ekspositsioonide laiendamine, muuseumide arendamine teadus- ja mäluasutustena ja külastusobjektidena. Seal hulgas: Haapsalu raudteejaama kompleksi väljaarendamine Eesti Raudtee - ja Sidemuuseumina, Haapsalu Pitsikeskuse arendamine ning muutmine vaimse kultuuripärandi keskuseks; Rannarootsi Muuseumi Meremaja rajamine; Vormsi talumuuseumi pärandkäsitöökukuse rajamine jt	800,0	600,0	2400,0	X	3800,0	KVAT, KOV, KULKA, KOP, MAAKAR, ERDF, PEEK 2. taotlusvoor	SAL, KOV, RIIK	MTÜ	
Tegevus 3.1.5.5. Vähemalt ühe statsionaarse vabaõhulava väljaehitamine väljapool Haapsalut maakondliku kultuurivõrgustiku osana.	x	x	x	x		KOV, RIIK, MAAKAR, ERA	KOV, SAL	MTÜ	
Tegevus 3.1.5.6.Maakonna raamatukogude võrgustiku tugevdamine. Raamatukogude tegevusvaldkonna laiendamine ja kasutamine kogukonnale vajalike teenuste korraldamiseks, sisustuse ja tehnilise varustuse täiendamine.	x	x	x	x		KOV, RIIK, MAAKAR, KVAT	SAL, KOV	MTÜ	
Tegevus 3.1.5.7.Läänemaa kirikute ja nende juurde kuuluvate hoonete, alade ja objektide rekonstrueerimine. Kirikute võrgustiku arendamine kultuuri- ja külastusobjektidena	x	x	x	x		EELK, KOV, ERA, RIIK	EELK, SAL, KOV	MTÜ	
<i>Elluviimine: Tegevussuund viiakse ellu laialdases koostöös omavalitsuste ja maakonna tasandil, nii fondide, riigi, kui mittetulundussektori toel. Konkreetset eelarvet selgavad osapoolte eelarvete planeerimisel. Rannarootsi kultuuripärandi ja Raudteemuuseumi arendamine toimub integreeritud maakondliku projektidena, PEEK programmi toel.</i>									
Tegevussuund 3.1.6 Hea tervis ja terved eluviisid. Kõrge teadlikkus, kvaliteetne toit ja liikumist soodustav füüsiline taristu.									
Tegevus 3.1.6.1. Terviseteadlikkuse tõstmine ja riskikäitumise vähendamine elanikkonnas. Ametkonna teadlikkuse tõstmine. Sõltuvuste vähendamine, laste ja noorte riskikäitumise ja sõltuvuste vähendamine- teavitust, kampaaniad, koolitused, seminarid, sihgruppide ja osapoolte kaasamine, nõustamine, kaubandusvõrgu teavitamine, kaasamine ja kontrollimine jms.	x	x	x	x		TAI, MAAKAR, KOV, RIIK	SAL, KOV, RIIK	MTÜ	
Tegevus 3.1.6.2. Liikumist soodustava füüsilise keskkonna arendamine asulates, liikumisradade ja rajatiste ehitamine, spordi - ja liikumistaristu rajamine ja kättesaadavaks tegemine.	x	x	x	x		RIIK, KOV, KVAT, ERA	KOV, RIIK	MTÜ	
Tegevus 3.1.6.3. Vaimse tervise kaitseks elluviidavad tegevused, seal hulgas nõustamine, sotsiaalsete oskuste tõstmine, riskikäitumiset ennetamine jms.	x	x	x	x		RIIK, KOV, TAI	RIIK, KOV, TAI	MTÜ	
Tegevus 3.1.6.4. Tervisliku toitumise propageerimine, teavitamine, tervisliku toitumise põhimõtete rakendamine toitlustusasutustes, haridus - ja sotsiaalhoolekandeesutustes. Tervisliku toidu pakkumise soodustamine ja avalikult maakonna tasemel tunnustamine.	x	x	x	x		TAI, RIIK, KOV, ERA	SAL, KOV, RIIK	MTÜ	
<i>Elluviimine: Terviseedenduse tegevussuuna elluviimine toimub maakondlikul koordineerimisel, erinevate osapoolte osalusel. Tervislikku liikumist võimaldav infrastruktuur rajatakse KOV ja RIIK investeeringute tulemusena, fondide toel, seal hulgas KVAT ja MATA.</i>									
Tegevussuund 3.1.7 Turvaline kodu ja avalik ruum. Valmisolek kriisideks.									
Tegevus 3.1.7.1. Maakondliku riskianalüüsi koostamine omavalitsuste ja riigiasutuste koostöös, ohukohtade – ja olukordade kaardistamine ja tegevusplaanide koostamine, keskusasutatele hädaolukordade lahendamise plaanide koostamine,	x	x	x	x		SAL, KOV, RIIK, KVAT	SAL, KOV, RIIK	MTÜ	
Tegevus 3.1.7.2. Ohuolukordadeks valmisoleku tõstmine, seal hulgas	x	x	x	x		SAL, KOV, RIIK	SAL, KOV, RIIK	MTÜ	
Tegevus 3.1.7.3.Vabatahtlike päästekomandode ruumide ja tehnilise varustuse korrastamine ja viimine vastavusse komando tegevuse eesmärkide ja vajadustega. Komandode tegevuseks vajalik muu taristu rajamine (silpid, harjutusplatsid jms).	x	x	x	x		RIIK, KOV, ERA	MTÜ, KOV, RIIK	ERA	
Tegevus 3.1.7.4. Läänemaa päästkeskuse uue hoone ehitamine Haapsalus.	x	4000,0			4000,0	RIIK	RIIK		
Tegevus 3.1.7.5. Füüsilise elukeskkonna ohutuse tõstmine avalikus ruumis - liiklusohutuse tõstmine, kergliiklusteede ja ülekäigukohtade rajamine, liikumisteede valgustamine ja tähistamine, ujumiskohtade korrastamine ja varustamine ohutusinfo ja päästevahenditega, kauplustes ja rahva kogunemiskohtades ohutus - ja elupäästevahendite kättesaadavaks tegemine.	x	x	x	x		RIIK, KOV, ERA	RIIK, KOV, ERA	MTÜ	
Tegevus 3.1.7.6. Ohutuse tõstmine kodudes, avaliku sektori asutustes ja töökohtades. Elanike, omavalitsusutuste, ettevõtete teavitamine, nõustamine, siseruumides ja territooriumitel ohustuslaste meetmete rakendamine. Esmaabi oskuste tõstmine.	x	x	x	x		ERA, Kredex	SAL	MTÜ, ERA	
Tegevus 3.1.7.7. Elektrooniliste turvalisust tagavate vahendite kasutamine - turvakaamerate võrgustiku arendamine, statsionaarsete kiirskaaamerate hulga suurendamine.	x	x	x	x		RIIK, KOV	RIIK, KOV		
Tegevus 3.1.7.8. Maakonna elukondlike hoonete, ametkondlike ja ärihoonete ning taristu vastupidavuse tõstmine kriisideks, seal hulgas äärmuslikud loodusnähtused, pikajalised elektrikatkestused jms. Evakuitsioonikohtade - ja punktide rajamine.	x	x	x	x		RIIK, KOV, ERA	TARISTU OMANIK	TEISED ASJALISED	
Tegevus 3.1.7.9. Elutähtsate teenuste jätkupidavuse tõstmiseks vajalikud investeeringud, seal hulgas investeeringud energiataristusse, tehnilisse baasi, valmisolek elektrikatkestusteks, küberrünnakutes jms jms.	x	x	x	x		RIIK, KOV, ERA	TARISTU OMANIK	TEISED ASJALISED	

Tegevus 3.1.7.10. Teabeplani koostamine ja rakendamine, elanikkonna ja ametkondade teadlikkuse tõstmine nii kriisiolukorras käitumiseks, õnnetuste vältimiseks, kui õnnetusele reageerimiseks, skaalal teadmised, oskused ja hoiakud. Ennetus – ja tugiprogrammide mahu suurendamine. Kaasaegsete ja läbimõeldud lähenemismeetodite rakendamine sihtgruppidele, desinfo vähendamine ja teadlikkuse tõstmine.	x	x	x	x		RIIK, KOV, MAAKAR	SAL	MTÜ, KOV	
<i>Elluviimine: Turvalisuse tõstmine avalikus ruumis toimub läbi riiklike ja omavalitsuslike investeeringute ning läbi elanikkonna teadlikkuse tõstmise. Vajalikud on nii investeeringud infrastruktuuri, elektroonilistesse vahenditesse, kui ka koordineerivad ja teadlikkust tõstavad tegevused. Turvalisuse tõstmine on oluline ka koduses ja eraettevõtetes. Turvalisuse valdkonna koordineerimine toimub maakondlikul tasemel, SA Läänemaa juhtimisel, omavalitsuste ja riigiasutuste osalusel. Konkreetsed eelarved selguvad osapoolt eelarvete koostamisel.</i>									
Tegevussuund 3.1.8 Puhas ja hoiutud looduskeskkond									
Tegevus 3.1.8.1. Haapsalu lahe rannikuveekogumi puhastamine setetest, roostiku ja veetaimestiku biomassi eemaldamine, kalade rände - ja kudeteede avamine ja puhastamine.	210,0	1000,0	1000,0	2000,0	4210,0	RIIK, KOV, KIK, EMKVF	KEM, KEA	KOV, MTÜ	
Tegevus 3.1.8.2.Elanike keskkonnateadlikkuse tõstmine kampaaniate ja teavituste abil:Teeme Ära, plastjätmete vähendamise kampaaniad, jätmete sorteerimise kampaaniad. Omavalitsuste ja kogukondade pädevuse ja aktiivsuse tõstmine looduskaitse – ja kasutuse valdkonnas.	x	x	x	x		RIIK, KOV, KIK	KEM, KEA	SAL, KEA, koolid, MTÜd	
Tegevus 3.1.8.3.Looduses viibimise korraldamine, võimaldamaks külastuste arvu kasvu ja külastajate teenindamist, samal ajal säästes loodust. Infrastruktuuri rajamine ja hooldamine, kasutajate teavitamine.	x	x	x	x		RIIK, KOV, KIK, KOP	RMK, KOV, MTÜ	ERA	
Tegevus 3.1.8.4.Asulalähiste metsade säilitamine ja majandamine kooskõlastatult kohaliku kogukonnaga. Elanike teavitamine, kohalike omavalitsuste spetsialistide koolitamine ja teavitamine, suhtluse korraldamine RMKga ja KeAga	x	x	x	x		RMK, KOV, KIK	RMK, KOV, KEA	SA, LMTÜ	
Tegevus 3.1.8.5.Asulate vee - ja kanalisatsioonisüsteemide rekonstrueerimine ja vajadusel rajamine. Herjava suvila- ja elamurajooni ja Vana-Taebla asumi kanalisatsioonisüsteemi rajamine. Hullo vee- ja kanalisatsioonisüsteemiga hõlmatud ala laiendamine.	x	x	x	x		KOV, KIK	KOVid	KeA	
<i>Elluviimine: Rannikumere seisukorra parandamine on riigi poolt elluviidav tegevus ja eeldab nii veemajanduskavas, kui merestrategias planeeritud tegevuste elluviimist. Loodushoiutõid teostab ja looduses viibimist korraldab RMK. Kohalikud omavalitsused investeerivad ÜKV-süsteemidesse oma eelarvest ja KIK toel. Maakonna jäätmekava elluviimist koordineerib SAL. Väiksemamahulised investeeringud viiakse ellu kohapõhiselt. Suuremad investeeringud, võrgustik ja elanikkonna teadlikkuse tõstmisega tegelevad riigi keskkonnavaldkonna asutused ja KOVid koostöös. Konkreetsed eelarved selguvad osapoolte eelarvete koostamise ja tegevuste elluviimise käigus.</i>									
3.2. HARIDUS									
Eesmärk:Läänemaa haridusasutused töötavad ühtse sisulise koostöö võrgustikuna. Koolid on põhinäitajate osas Eesti keskmisest kõrgemal tasemel ja hea mainega. Haridus lähtub õppijate võimekusest ja vajadusest, eemalejäämine ja enneaegne väljalangemine on Eesti keskmisest väiksem.									
Tegevussuund 3.2.1.Maakonna haridusasutuste õppekvaliteedi arendamine uuendusliku õppimise ja õpetamise ning haridusasutuste koostöö läbi. Investeeringud õppekeskkonda ja taristusse.	36,7	31,8	25,2	x	93,7	Maakonna arengustrategia elluviimise toetus (MATA), PEEK kaasfin. projektile "Läänemaa	SAL	Koolid, HKHK, TLU HK	
Tegevus 3.2.1.1. Läänemaa lasteaedade ja koolide ühistegevuste korraldamine, seal hulgas õpetajate koolitused, supervisioonid ja ainseksioonide töö, ühisprojektid - ja programmid, olümpiaadid ja konkursid, õpilaste õppekäigud, õppevara loomine, tunnustamine jms	32,0	32,0	32,0	32,0		HTM, KOV, MAAKAR, HARNO taotlusvoorud	SAL, KOV	Koolid, HKHK, TLU HK	
Tegevus 3.2.1.2. Haridusinnovatsiooni rakendamine Läänemaa koolides, sh koolide tegevust toetavate ühisprojektide elluviimine, ühiste õppekavade loomine, õppekorralduse uuendamine, õppemeetodite mitmekesistamine, koolide haridustehnoloogilise võimekuse suurendamine, digipedagoogika ja digiõppevara loomine, õpilaste digipädevuse arendamine ja monitoorimine, digikeskkondade kasutamine õppetöös jms.	13,0	65,0	65,0	x	170,0	PEEK 1. taotlusvoor projekt, MATA kaasfin.	SAL, KOV	Koolid, HKHK, TLU HK	
Tegevus 3.2.1.3. Õpilaste oskuste arendamine, sh õpitahte ja õppimisoskuse arendamine, suhtlemis- ja koostööoskuse parandamine, töö- ja tehnoloogiaõppe ajakohastamine, loodusainete õppe arendamine, praktilise õppe osakaalu suurendamine, eluks vajalike toimetulekuoskuste õpetamine, oskusi arendava huvitegevuse mitmekesistamine jms.	27,0	27,0	27,0	x	81,0	PEEK 1. taotlusvoor projekt , MATA kaasfin.	SAL, KOV	Koolid, HKHK, TLU HK	
Tegevus 3.2.1.4. Läänemaa haridusasutuste füüsilise ja õppekeskkonna kohandamine ning reaalse vajadusega ja nüüdisaegse õpikäsitusega vastavusse viimine, sh ruumide kasutuse optimeerimine, ligipääsetavuse ja turvalisuse tagamine, avatud õpiruumi rakendamine, digitalistu arendamine, töö- ja tehnoloogiaõppe seadmete ajakohastamine, energiasääst koolides, õppehoonete ja koolivõimalate renoveerimine, spordi - ja liikumisrajatised koolide juures jms. Martna ja Palivere koolihoonete renoveerimine, Kullamaa Keskkooli võimla ehitamine.	227,0	228,0	x	x	505,0	PEEK 1. taotlusvoor projekt, KOV kaasfin, KVAT, moderniseerimisfond	SAL, KOV	Koolid, HKHK, TLU HK	
	x	50,0	x	x	50,0	MATA	KOV		
<i>Elluviimine: Hariduse arendustegevused üksiktegevuste - ja projektidena konkreetse kooli või lasteaia poolt, koostööprojektid viiakse ellu koolide ja lasteaegade koostöös. Haridusvaldkonnas toimub konkreetne maakondlik koostöö SA Läänemaa kaudu. Maakondlikus koostöös viiakse ellu suur osa hariduse arendusprojektidest. Koostööd on plaanis veelgi süvendada, konkreetsemaks muuta ja eesmärgistada ja luua maakondlik haridusklaster hariduskoostöö -ja innovatsiooni korraldamiseks. Konkreetsed eelarved selguvad osapoolte konkreetsete</i>									
Tegevussuund 3.2.2. Kompetentsi kasvatamine ja õppekeskkonna parendamiseks koolides erivajadusega õpilaste õpingute toetamiseks ja võimete arendamiseks	48,0	64,0	108,0	50,0	270,0	Maakonna arengustrategia elluviimise toetus	SAL, KOV	Koolid, HKHK, TLU HK	
Tegevus 3.2.2.1. Tugiteenuste maakonna üleseks ja süsteemseks osutamiseks kontseptsiooni koostamine ning teenusmodeli väljatöötamine omavalitsuste, hariduste tugikeskuste, koolide tegevuse ning HEV-õpilaste õppimise toetamiseks ja kaasatuse suurendamiseks. Uute teenuste arendamine.	x	x	x	50,0	50,0	MATA	HVK, SAL, KOV	Koolid, HKHK, TLU HK	
Tegevus 3.2.2.2. Haapsalu Viigi Kooli tegevuse tõhusam integreerimine Läänemaa koolivõrku ja ettevalmistavad tegevused kooli munitsipaliseerimiseks. Maakondliku HEV kompetentsikeskuse loomine Haapsalu Viigi Kooli ja omavalitsuste hariduse tugikeskuste koostöös.	x	x	x	x		KOV, HVK, KVAT	HVK, SAL, KOV	Koolid, HKHK, TLU HK	
Tegevus 3.2.2.3. Tugispetsialistide koostöö suurendamine ja kompetentsi kasvatamine koolides, sh tugispetsialistide võrgustiku tugevdamine, koolitused õpetajatele ja tugispetsialistidele, õpetajate koostööne õppimine, mentorlus ja kogemuste vahetamine, meetodilise toe pakkumine õpetajatele, lastevanemate kaasamine ja koolitamine.	48,0	64,0	58,0	x	170,0	MATA	SAL, KOV	Koolid, HKHK, TLU HK	

Tegevused 3.2.2.4. Võimekamate õpilaste õpimotivatsiooni hoidmine ning võimete edasiarendamine, sh loodusainete õppe arendamine, õppekava rikastamine, huvialaringide valiku suurendamine, võistluste ja konkursside korraldamine jms	x	x	50,0	x	50,0	MATA	SAL, KOV	Koolid, HKHK, TLU HK	
Tegevus 3.2.2.5.Koolide füüsilise keskkonna kohandamine HEV-õpilaste õpetamise vajadusele vastavaks, koolide varustamine vajalike õppetööd toetavate vahenditega	x	x	x	x		KOV, HVK, KVAT, HARNØ	HVK, SAL, KOV	Koolid, HKHK, TLU HK	
Tegevus 3.2.2.6. Haapsalu Viigi Kooli uue hoone ehitamine	400,0	800,0	2200,0			RIIK	HTM	KOV	
Tegevus 3.2.2.7. Noarootsi Kooli arendamine sotsiaalselt tuge vajavate laste õppekohana (koos õpilaskoduga)	x	x	x	x		KOV, KVAT, RIIK	KOV	MTÜ, RIIK	
<i>Elluviimine: Haridusliku erivajadusega laste ja nende õpetamise arendamine toimub nii kooliti omavalitsuste tasandil kui omavalituste ja haridusasutuste maakondlikus koostöös. Maakondlikus koostöös arendatav HEV kompetentsikeskus, HEV kompetentsi kasvatamine koolides ning koolide füüsilise keskkonna kohandamine on elluviidav Läänemaa Haridusklastri tegevuse raames, ühe osana Haridusklastri tegevusest. Haapsalu Viigi kooli uue hoone ehitamine eeldab niiklikku investeringut.</i>									
Tegevussuund 3.2.3. Ettevõtlikkuse arendamine, karjääriteadlikkuse kasvatamine ja tööks vajalike oskuste arendamine koolide, KOVide ja ettevõtete koostöös. Gümnaasiumite, Haapsalu KHK ja TLÜ Haapsalu kolledži tegevuse toetamine elu- ja ettevõtluskeskkonna arendamisel	129,0	10,0	28,0	x	167,0	Maakonna arengustrateegia elluviimise toetus	SAL, TLÜ HK, HKHK	28	
Tegevused 3.2.3.1. Õpilaste karjääriteadlikkuse kasvatamine ja erialasi tutvustavate tegevuste elluviimine lasteaedade, koolide ja ettevõtete koostöös, sh karjäärinädaala korraldamine, oskuste töötubade läbiviimine kutsehariduskeskuses ja ettevõtetes, õpilaste ja lastevanemate väljasõidud ettevõtetesse, oskuste messi korraldamine jms. Õpetajate karjääriõppe alane koolitamine, karjääriõppe ainekava ajakohastamine, karjääriõpetajate võrgustiku ellukutsumine	13,0	13,0	13,0	x	39,0	PEEK 1. taotlusvooru projekt, MATA kaasfin.	SAL, KOV	Koolid, ERA, MTÜ, HKHK, TLU HK	
Tegevus 3.2.3.2. Ettevõtlus- ja majandushariduse arendamine koolides, sh õpetajate ettevõtluse alane koolitamine, ettevõtlike koolide kandepinna laiendamine, sh õpilasfirmad, äriideede konkursid, laadad, koolitused, õppekaigud jms. Koolide ja ettevõtete koostöö korraldamine.	26,0	10,0	28,0	x	64,0	MATA	SAL, KOV	Koolid, ERA, MTÜ, HKHK, TLU HK	
Tegevus 3.2.3.3. Uute regiooni vajadusest lähtuvate õppekavade arendamine koostöös ettevõtetega Haapsalu Kutsehariduskeskuses, sh mikrokvalifikatsioonide ellukutsumine, tööalaste täienduskoolituste laialdasem korraldamine, avatud õppe võimaluste mitmekesistamine jne	x	x	x	x		RIIK, HKHK, KOV, KVAT	HKHK	MTÜ, ERA	
Tegevus 3.2.3.4. Gümnaasiumite, TLÜ Haapsalu Kolledži ja Haapsalu Kutsehariduskeskuse õppekavade arendamine, tasemeõppes tööks vajalike üld- ja erialaste oskuste õpetamine ning kohalikule kogukonnale vajalike projektide algatamine ja elluviimine koostöös KOVidega, ettevõtetega ja teiste Läänemaa koolidega lähtudes Läänemaa ettevõtluskeskkonna, sh TERE tervisemajandusklastri vajadusest ning Läänemaa koolivõrgu arengust.	103,0	x	x	x	103,0	MATA	TLU HK, HKHK	Riigihümnaasiumid, MTÜ, ERA	
Tegevused 3.2.3.5.KOVide ja Töötukassa koostöö TLÜ Haapsalu Kolledžiga ja Haapsalu Kutsehariduskeskusega elanikkonna täiendkoolituse vajaduse väljaselgitamiseks, õppekavade koostamiseks ja koolituste korraldamiseks	x	x	x	x		HKHK, RIIK	SAL	MTÜ, ERA	
<i>Elluviimine: Tegevused viiakse ellu õppeasutuste, kohalike omavalitsuste, riigiasutuse ja ettevõtete koostöös SA Läänemaa koordineerimisel. Tegevusi on võimalik rahastada EL tugimeetmete vahenditest.</i>									
Tegevussuund 3.2.4. Läänemaa haridusasutuste arengu- ja koostöö koordineerimine, haridusasutuste sidumine ühtseks hariduskobaraks (vt punkt 3.2.1.)									
Tegevused 3.2.4.1. Läänemaa koolide arendus- ja koostöökeskuse (Haridusklastri) moodustamine SA Läänemaa juurde omavalitsuste, maakonna koolide ja teiste partnerite koostöös. Haridusklastri tegevuspõhimõtete kirjeldamine ja ühiste tegevuste elluviimine, tulemuste monitoorimine	37,0	13,0	3,0	x	53,0	PEEK 1. taotlusvooru projekt/ MATA kaasfin.	SAL, KOV	HKHK, TLU HK, koolid	
Tegevused 3.2.4.2. Avalikkuse teavitamine haridusklastri poolt elluviitud tegevustest ja tulemustest, sh kodulehe loomine ja kommunikatsioonistrateegia koostamine	7,7	3,5	5,8	x	17,0	PEEK 1. taotlusvooru projekt, MATA kaasfin	SAL, KOV	HKHK, TLU HK, koolid	
<i>Elluviimine: Tegevused viiakse ellu õppeasutuste, kohalike omavalitsuste ja riigiasutuste koostöös, SA Läänemaa koordineerimisel. Tegevusi on võimalik rahastada EL tugimeetmete vahenditest.</i>									
Tegevussuund 3.2.5. Elukestev õpe ja enesetäiendamine kui levinud praktika ja elustiil									
Tegevused 3.2.5.1. Elanikkonna teadlikkuse tõstmine ja elukestva õppe kandepinna laiendamine, sh vajaduse väljaselgitamine, õppimise propageerimine, õppimisvõimalustest teavitamine ja reklaam, karjääriõpe ja -nõustamine. Tähelepanu suunamine 50+ sihtgruppidele.	x	x	x	x		ANDRAS, HKHK, HK TLU, KOV	ANDRAS võrgustik, HKHK,	KOV, MTÜ, koolid	
Tegevused 3.2.5.2. Haridusinnovatsiooni rakendamine täiskasvanuhariduses, sh e-õppe võimaluste pakkumine ja sihtgruppide võimekuse tõstmine digi- ja distantsõppes toimetulekuks.	x	x	x	x		ANDRAS, HKHK, HK TLU, KOV	ANDRAS võrgustik, HKHK,	KOV, MTÜ, koolid	
Tegevused 3.2.5.3. Täiskasvanuhariduse erinevate osapoolte vahelise sünergia ja teadlikkuse tõstmiseks koostöö korraldamine, sh seminaride, koolituste ja teavitussürituse korraldamine, ühisprojektide ja programmide algatamine ja elluviimine jms.	x	x	x	x		ANDRAS, HKHK, HK TLU, KOV	ANDRAS võrgustik, HKHK, TLU HK	KOV, MTÜ, koolid	
<i>Elluviimine: Täiskasvanuhariduse alane arendustöö toimub maakonnas ETKA Andras võrgustiku, HKHK, TLU HK ja HRÜ eestvedamisel kaasates koostöösse kohalikke omavalitsusi, koole, täiskasvanuharidusega seotud teisi organisatsioone ja valdkonnas tegutsevaid kodanikeühendusi.</i>									
Tegevussuund 3.2.6. Kohaliku hariduselu tihedam sidumine kultuuri – ja sotsiaalelu ning ettevõtlusega									
Tegevus 3.2.6.1. Kohalikku elu elavdavate ühistegevuste, projektide ja programmide algatamine lasteaedade ja koolide ning maakonnas tegutsevate asutuste ja organisatsioonide nagu noortekeskused, hoolekandeasutused, politsei ja päästeamet, keskkonnaasutused, muuseumid, piirkonna ettevõtted jt koostöös	x	x	x	x		KOV, koolid, KIK, HTM, HARNØ, KOP, MAAKAR	KOV, koolid, SAL	MTÜ, ERA	
Tegevus 3.2.6.2. Noorsootöö valdkonnas maakondlikus koostöövormis kokkuleppimine, koostöö sisustamine ja ühistegevuste korraldamine, sh koolitused ja üritused noorte ettevõtlikkuse suurendamiseks, töö- ja loomelaagrid, heategevuslike projektide ja ühisaktisoonide läbiviimine enamhaavatavate sihtgruppide abistamiseks jms	x	x	x	x		KOV, koolid, KIK, HTM, HARNØ, KOP, MAAKAR	KOV, koolid, SAL	MTÜ, ERA	
Tegevus 3.2.6.3.Erinevate erialade ning ametite tutvustamine üldhariduskoolide õpilastele, sh ettevõtete külastamine ning õpilaste praktiliste oskuste arendamine Haapsalu KHK juures. Ettevõtete ja koolide ühisprojektide algatamine, õppekaikude korraldamine, teavitussüritused jms.	x	x	x	x		KOV, koolid, KIK, HTM, HARNØ, KOP, MAAKAR,	KOV, koolid, SAL	MTÜ, ERA	
Tegevus 3.2.6.4. Kohaliku kultuuripärandi sidumine koolide õppe- ja ainekavadega (rannarootsi, Kullamaa, Haapsalu jt), koolide ja kultuuriasutuste (seal hulgas muuseumid) koostöös ühistegevuste, projektide ja programmide algatamine ja elluviimine kultuuripärandi noorte seas teadvustamiseks ja edendamiseks	x	x	x	x		KOV, koolid, HTM, HARNØ, KOP, KULKA	KOV, koolid, SAL	MTÜ, ERA	
Tegevus 3.2.6.5. Maakonna huvikoolide ja spordikoolide tegevuse laiendamine, sh filiaalide asutamine, huvihariduse valdkonnas huvikoolide ja koolide vahelise koostöö tõhustamine ühistegevuste, projektide ja programmide algatamine ja elluviimine	x	x	x	x		KOV, KUM	KOV, koolid, LKSP, SAL	MTÜ, ERA	

Tegevus 3.2.6.6. Läänemaa kuvand ja arengusuundi toetavate tegevusvaldkondade propageerimine ja õpetamine huviharidusena, nagu näiteks loodusharidus, mereharidus, tehnoloogia - ja IT- alane haridus jt. Läänemaale omaste spordialade viljelemise võimaluste laiendamine.	x	x	x	x	x	KOV, koolid, KIK, HTM, HARNØ, KOP	KOV, koolid, SAL	MTÜ, ERA	
Elluviimine: Tasemehariduse, huvihariduse ja noorsootöö arendamine ning omavaheline sidustamine toimub maakonnas eelkõige koolides ja noorsootöösutustes partnerite kaasates. Koostööprojektid viiakse ellu kas asutuste vahel, maakondlike või maakondade vaheliste ühisprojektidena. Koostööprojektid on rahastatavad eelkõige siseriiklikest fondidest. Koostööd koordineeritakse maakondlikes katusorganisatsioonides.									
3.3. MAJANDUS									
A) Mitmekesine majanduskeskkond									
Eesmärk: Läänemaa keskmine palk on Eesti keskmine või kõrgem.									
Tegevussuund 3.3.1 : Tootva ja töötleva ettevõtluse arengu toetamine. Uute ettevõtlusalade rajamine, olemasolevate arendamine. Ringmajanduse arengu toetamine. Maakonna ettevõtlusvõimaluste turundamine. Investeeringute toomine maakonda ettevõtluse arengu toetamiseks.									
Tegevus 3.3.1.1. Maakonna ettevõtlusalade arendamine. Infrastruktuuri väljaehitamine, reklaam, investorite otsimine. Kiltsi tööstusala, Haapsalu Tööstuse tänava tööstusala, Lääne-Nigula valla tööstusala, Hullo tööstusala jt.	50	1500	1500	x	3050	KOV, RIIK, ERA, PEEK 2. taotlusvoor	KOV, SAL	ERA	
Tegevus 3.3.1.2. Maakonna ettevõtluskeskkonna turustamine, veebikeskkonnas, messidel, otsekontaktide loomisega jms.	x	x	x	x		KOV, MAAKAR, LEADER PEEK 2. taotlusvoor	SAL	KOV, ERA, MTÜ, KKL	
Tegevus 3.3.1.3. Ringmajanduse põhimõtete ja jätkusuutlike ärimudelite rakendamise seotud teavitustöö, koolitused ja tegevuste elluviimine	x	x	x	x		KOV, ERA, MAK tegevuste elluviimise toetus (MAK toetus)	SAL	KOV, ERA	
Elluviimine: Üksikobjektidena toimuvad ettevõtlusalade arendamised omavalitsuste ja ettevõtete koostöös. Maakondlikul tasandil viiakse ellu ettevõtlus - ja tööstusala koordineeritud arendusprojektid integreeritud projektina, SAL koordineerimisel. Tegevusi rahastatakse EL fondidest, KOV ja riigi eelarvest (riigile kuuluva infrastruktuuri osas) ning ettevõtete omanusena.									
Tegevussuund 3.3.2. Tervise- ja majanduse arendamine. HNRK, Läänemaa haigla, SPAde teenuste arendamine ja konkurentsivõime tõstmine									
Tegevus 3.3.2.1. Läänemaa Tervise- ja majanduse arendamise klaster loomine Haapsalu kolledži eestvõttel, tegevuse käivitamine ja rakendamise toetamine teenuste arendamiseks ning tervise- ja majanduse arendamiseks ettevõtluses ja avalikus halduses.	80,0	100,0	20,0	x	1460,0	TLU HK, SALH, KOV, HNRK, PEEK 1. taotlusvoor	TLU HK	SALH, HNRK, SAL, KOV, ERA	
Tegevus 3.3.2.2. Läänemaa tervise- ja majanduse arendamise arengupotentsiaali tutvustamine ja turustamine, uute partnerite kaasamine, ettevõtete teavitamine jms	x	x	x	x		TLU HK	TLU HK	SALH, HNRK, SAL, KOV, ERA	
Elluviimine: Läänemaa tervise- ja majanduse arendamine toimub majanduses osalevate osapoolte - HNRK, SALH, SPA-d, tervistoodete tootjad jt üksikprojektidena ja ka koostöös, TLU HK ja TERE koordineerimisel. Integreeritud koostööprojekti algatatakse tervise- ja majanduse arendamise klaster moodustamine									
Tegevussuund 3.3.3 : Biomajanduse arendamine. Põllu – ja metsamajandussaaduste töötlemine ja turustamine. Kohaliku bioressursi väärtustamine ja kohaliku toidu tootmise toetamine.									
Tegevus 3.3.3.1. Läänemaa biomajanduse ja biomassi põhineva tootmise potentsiaali analüüs (jätkutegevus), võimaluste avalikustamine, tutvustamine ja turustamine.	20,0	20,0	x	x	40,0	LEADER, MAAKAR, EAGF	SAL	Põllu - metsa - ja maamajanduslikud arengud	
Tegevus 3.3.3.2. Põllu - ja maamajandusliku tootmise mitmekesistamine ja töötlemise arendamine maakonnas. Põllumajandussaaduste töötlemine, mesindus, seenekasvatuse, marjakasvatuse jms	x	x	x	x		PATEE, LEADER, MAAKAR, KIK, EAGF	MES, LMÜ, LMS	Põllu - ja maamajanduslikud arengud	
Tegevus 3.3.3.3. Maamajandusliku ühistevõtte korraldamine, ühistevõtte tootmise ja tootmise - ja töötlemise klaster loomine.	x	x	x	x		LEADER, MAAKAR, EAGF	MES, LMÜ, LMS	Põllu - ja maamajanduslikud arengud	
Tegevus 3.3.3.4. Kohaliku toidu tootjate ja toidu pakujate ühiseminaride ja koolituste korraldamine, kohaliku toidu turundamise toetamine	x	x	x	x		LEADER, MAAKAR, EAGF	SAL	Põllu - ja maamajanduslikud arengud	
Elluviimine: Läänemaa maamajanduse arendamine toimub kas üksikute arendusprojektidena ettevõtjate poolt, ettevõtjate koostöös, või siis valdkonnapõhiste koostööorganisatsioonide eestvedamisel. Üldise valdkondlike analüüside koostamine ja levitamise tegeleb SAL, vajalik on jätkuprojektide elluviimine. Konkreetset rahalist toetust saavad projektid ettevalmistamise ja elluviimise käigus.									
Tegevussuund 3.3.4. Sinimajanduse arendamine. Meremajanduse, sadamate ja sadamate baasil toimiva ettevõtluse arendamine.									
Tegevus 3.3.4.1. Läänemaa meremajanduse klaster loomine ja väljaarendamine, seal hulgas sadamad ja sadamate seotud teenused, merendus ja merendusega seotud teenused.	x	x	x	x		PEEK 2. taotlusvoor	SAL	KOV, ERA, RIIK, MTÜ	
Tegevus 3.3.4.2. Vesiviljeluse potentsiaali uurimine ja analüüs Läänemaa rannikuveekogudes. Tulemuste tutvustamine ja turundamine.	x	x	x	x		KIK, EMKF, RIIK	SAL, LRS	KOV, ERA, RIIK	
Tegevus 3.3.4.3. Merendusala tegevuse propageerimine, teavitamine, koolituste ja kursuste korraldamine. Kalandus, vesiviljelus, purjetamine, väikelaevandus, meresport jms.	x	x	x	x		ERDF, EMKF, KALA-LEADER	SAL, LRS	KOV, ERA, RIIK	
Elluviimine: Läänemaa sinimajanduse arendamine toimub majanduses osalevate osapoolte - omavalitsuste, riigi - ja erasadamate ja nende haldurite ning sinimajanduses osalevate ettevõtete üksikprojektidena ja ka koostöös. Valdajate arengut seirab SAL, konkreetne koordinaator ja rahaline toetus saavad koostööprojekti ulatusel selgumisel. Integreeritud koostööprojekti algatatakse sadamate ja sinimajanduse klaster loomine.									
Tegevussuund 3.3.5. Tegutseda ettevõtete konkurentsivõime ja lisandväärtuse kasvatamine. Automatiseerimine ja digitaliseerimine, energiasääst. Nutikate ettevõtlusideede edendamine. Kõrgharidusega ja/või eriharidusega spetsialistidele tasuvate töökohtade loomine.	37,5	30,0	22,5	31,5	121,5	Maakonna arengustrateegia elluviimise toetus	SAL	ERA	
Tegevus 3.3.5.1. Ettevõtluse arendustöö korraldamine, nõustamine, teavitamine, koolitused, kursused, mentorklubid jms.	x	x	x	x		MATA, MAK toetus, SAL	SAL	ERA, HKHK, TLU HK	
Tegevus 3.3.5.2. Ettevõtetes tehnoloogiliste uuenduste ja innovatsiooni rakendamine, automatika ja robotiseerimine, digitaalne tootmiskorraldus ja protsessi juhtimine, koolitusprogrammid ja seminarid	x	x	x	x		MATA, MAK toetus, SAL	ERA, SAL	HKHK, TLU HK	

Eesmärk:Raudtee lõpp-peatus on Rohukülas. Kiire internetiühendus ja tegevuseks asjakohane elektriühendus on igal tarbijal, kes seda vajab. Kohalik ühistransport, sadamate, teede ja kergliiklusteede võrgustik võimaldab mugavat ja keskkonda säästvat igapäevast liikumist kodu ja										
Tegevussuund 3.4.1 Ühenduvuse tagamine Tallinnaga. Bussiliikluse arendamine, rongiliikluse taastamine										
Tegevus 3.4.1.1. Raudtee ja rongiliikluse taastamine Turba - Rohuküla liinil ning sellega seotud investeeringud raudteesse ja raudteed teenindavasse taristusse	20000,0	40000,0	40000,0	x	100000,0	RIIK, Fondid	MKM, SAL			
Tegevus 3.4.1.2. Analüüsi ja ettepanekute tegemine bussiyhenduse paremaks korraldamiseks Tallinnaga ja Harjumaa suunaga.	x	x	x	x		PEÜTK, KOV, MAAKAR	PEÜTK, SAL	KOV, TRAM		
Elluviimine: Raudteeühenduse taastamine Haapsaluga ja väljaehitamine Rohuküla sadamasse on riiklik investeering, mis tuleneb riiklikest strateegiatest ja arengu - ja investeerimiskavadest. Maakonnas tegeleb projekti tugitegevuste korraldamisega SAL. Kogumaksumuseks on planeeritud c'a 100 MEUR, täpne maksumus selgub hangete tulemusena. Bussiyhenduste parendamine Tallinnaga toimub Läänemaa omavalitsuste, PEÜTK, Transpordiameti ja bussiettevõtete koostöös.										
Tegevussuund 3.4.2. Maakonna sisese liikuvuse tagamine. Head teed, paindlik ja säästlik ühistransport. Innovaatiliste ühenduste arendamine maakonna väikesaartega ja Haapsalu-Noarootsi ühendamisel.										
Tegevus 3.4.2.1. Haapsalu bussijaama, kui maakonnakeskuse bussijaama väljaarendamine raudteejaama hoones ja raudteejaama esisel platsil	x	2000,0	2000,0	x	3000,0	KOV, KVAT	HLV	SAL, KOV, RIIK		
Tegevus 3.4.2.2. Maakonna liinivõrgu analüüs ja ettepanekute tegemine liinivõrgu täiendamiseks. Paindlike tellimusliinide korraldamine hajaasustuses. Ühenduste parendamine naabermaakondadega - Harju, Rapla ja Pärnu suunal. Suveliinide korraldamine. Haapsalu - Martna - Kullamaa - Koluvere suunal, ning Põhja-Läänemaa ühistransporditeenuse kättesaadavuse parandamine. Raudtee ja bussitranspordi koostoime, ettevedu, innovaatilised lahendused etteveoks.	x	x	x	x		KOV, SAL PEÜTK	SAL	TRAM, KOV, ERA		
Tegevus 3.4.2.3. Kergliiklusteede võrgustiku täiendamine lähiliikluse keskkonnakoormuse vähendamiseks ja turvalisuse tõstmiseks. Tiheasustusaladel ning lähiasulade vahelise, elamuala ja kooli, keskuse ja külastusobjekti vahelistel lõikudel ning Vormsi saare tihedama liiklusega lõikudel kergliiklusteede väljaehitamine.	x	x	x	x		KOV, RIIK	KOV	RIIK, ERA		
Tegevus 3.4.2.4. Haapsalu-Noarootsi otseühenduseks ettevalmistööde tegemine. Noarootsi - Vormsi otseühenduse rajamiseks teostatavus - tasuvusanalüüsi koostamine.	30,0	x	x	x	30,0	KOV, RIIK, KRAV	SAL	RIIK, ERA		
Tegevus 3.4.2.5. Laadimis - ja tankimisvõrgustiku väljaehitamine alternatiivkütustele.	x	x	x	x		KOV, RIIK, KRAV	SAL	RIIK, ERA		
Elluviimine: Traspordikorraldus on maakondliku koostöös üks olulistest teemadest. Maakonna sisese liikuvuse parandamine toimub KOV, RIIK , PEÜTK, TRAM ja MKM koostöös.Initsiativ peab igal juhul tulema maakonnast seest ja saama väljandatud omavalitsuste poolt või SAL kaudu. Arendusprojektide elluviimine toimub kas PÜTK või SAL kaudu või mõne muu juriidilise keha kaudu. Elluviimist on võimalik muu hulgas rahastada ka KVAT programmist.										
Tegevussuund 3.4.3. Ühenduvuse tagamine mere kaudu. Sadamate, väikesadamate ja parvlaevanduse arendamine saartega ühenduse pidamise, meremajanduse ja turismi võimaldamiseks.										
Tegevus 3.4.3.1. Läänemaa meremajandusklastri sadamate ja väikesadamate rekonstrueerimine ning sadamaalade ja - teenuste arendamine, sh Bürgermeistri, Norrby, Nõva sadamate ning sadamaalade arendamine. Rohuküla sadama arendamine seoses raudteeühenduse taastamisega	60,0	1000,0	3000,0	x	4060,0	PEEK 2. taotluvoor, KVAT, KOV, RIIK, ERA	KOV, ERA	MTÜ, KOV, RIIK, ERA		
Tegevus 3.4.3.2. Läänemaa veeteede arendamine ja korrastamine, ligipääsud sadamatele, faarvaatrite, kanalite süvendamine.	x	x	x	x		KOV, KIK, RIIK, EMKF	KOV, TRAM	KOV		
Elluviimine: Maakonna sadamate ja veeteede arendamine toimub riigi, kohaliku omavalitsuse ja erasektori koostöös, sõltuvalt objekti omandivormist. Mereühenduste arendamine tervikuna on osa Läänemaa sinimajanduse arenguklastrist, mille terviklikuks ja integreeritud arendamiseks luuaks SAL juurde eraldi projekt.										
Tegevussuund 3.4.4. Elektrienergia kättesaadavus. Kohalik energiatootmine. Elektriühendused, mis on vajalikud ettevõtluse arenguks ning kohalikuks energia tootmiseks ja tarbimiseks.										
Tegevus 3.4.4.1. Ülekandeliinide ja alajaamade rekonstrueerimine, kohaliku tarbimisvõimsuse tagamiseks ja taastuvelektri tootmise liitumisvõimsuse tagamiseks. Palivere, Kirimäe, Hullo jt tööstusalade varustamiseks vajalike liinide väljaehitamine.	x	x	x	x		RIIK, ERA, EU fondid	MKM	SAL, ERA		
Tegevus 3.4.4.2. Kohaliku energiatootmise arendamine taastuvevergiaallikate baasil, seal hulgas bioenergia kohalikelt kandjatelt, seal hulgas kohalikud koostootmisjaamad.	x	x	x	x		RIIK, ERA, EU fondid	ERA, MKM, MEM	SAL; KOV, RIIK		
Elluviimine: Elektrivõrkude seisukorra parandamine maakonnas on riiklik investeering, mis toimub eelkõige MKM, riigi energiaettevõtete, võrguettevõtete ja tarbijate koostöös. Vajaduse selgitamiseks , maaküsimuste lahendamiseks jms kaasatakse vajadusel omavalitsused. Maakondliku initsiatiivi koondamiseks on vajalik koostöö, vajadusel SAL kaudu.										
Tegevussuund 3.4.5. Kiire interneti ja mobiilside kättesaadavuse tagamine, mis võimaldab nii kaugtööd, kui kohalike ettevõtete										
Tegevus 3.4.5.1. Maakondliku internetiühinduse puudujäägi analüüsi koostamine. Potentsiaalsete liitumisalade väljaselgitamine ja pakkumine potentsiaalsetele teenuspakkujatele. Investeeringud internetiühenduse parendamisse, koostöös teenuspakkujatega.	30,0	30	x	x	60,0	ERA, ERDF, KVAT, KRAV	SAL	KOV. ERA		
Tegevus 3.4.5.2. Maakonna mobiilsideühenduste puudujäägi analüüsi koostamine ja koostöös operaatoritega kättesaadavuse parandamine. Ettepanekute tegemine operaatoritele kättesaadavuse parandamiseks.	x	x	x	x		ERA, ERDF, KVAT, KRAV	SAL	KOV, ERA		
Elluviimine: Andmeside - ja mobiilsideühenduste tõhustamine toimub eelkõige operatorite poolt, kas operaatori korraldise arendustegevuse käigus või siis riiklike programmide toel. Arenguvajaduse rõhutamiseks ja vajalike andmete kogumiseks tehakse maakonnas koostööd SAL kaudu.										

Kasutatud lühendid

EAS - Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus

ELK - Eesti Evangeelne Luterlik Kirik	
EL - Euroopa Liit	
EAGF - <i>European Agriculture Guarantee Fond</i> - Euroopa põllumajandufond	
EMKF - Euroopa Merendus- ja Kalandusfond	
ERA - erasektor	
ESF - Euroopa Sotsiaalfond	
EVTP - Ettevõtlusteadlikkuse programm	
HARNO - Haridus - ja noorteamet	
HKHK - Haapsalu Kutsehariduskeskus	
HNRK - Haapsalu Neuroloogiline Rehabilitatsioonikeskus	
HRÜ - Haapsalu Rahvaülikool	
HTM - Haridus- ja Teadusministeerium	
HVK - Haapsalu Viigi Kool	
KIK - Keskkonnainvesteeringute Keskus SA	
KKLM - MTÜ Kodukant Läänemaa	
KKM - Keskkonnaministeerium	
KOP - kohaliku omaalgatuse programm	
KOV - kohalik omavalitsus	
KRAV - "Kohalik arenguvõimekus" - toetusmeede	
KVAT - "Kvaliteetsed avalikud teenused" - toetusmeede	
LEADER – Liaison entre actions de développement de l'économie rurale (tõlkes: seosed maamajandust arendavate tegevuste vahel)	
MAAKAR - maakondlikud arenguvahendid. Rahandusministeeriumi sihtotstarbeline rahaline eraldis SA Läänemaa eelarvesse	
MATA - maakondade arengustrateegiate elluviimise toetusmeede	
MKM - Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium	
MTÜ - mittetulundusühing	
OTT - seltsing Otse Tootjalt Tarbijale	
PATEE - piirkondlikud algatused tööhõive ja ettevõtlikkuse edendamiseks - SAL tegevusprogramm	
PEEK - "Atraktiivne piirkondlik elu - ja ettevõtluskeskkond" - toetusmeede	
PERH - Sihtasutus Põhja-Eesti Regionaalhaigla	
PEÜTK – MTÜ Põhja-Eesti Ühistranspordikeskus	
PPA – Politsei- ja Piirivalveamet	
SAL - Sihtasutus Läänemaa	
SALH - Sihtasutus Läänemaa Haigla	
SALM - Sihtasutus Läänemaa Muuseumid	
SA PLTS - Sihtasutus Põhja-Läänemaa Turismi - ja Spordiobjektide Halduskeskus	
SEI Tallinn - Stockholmi Keskkonnainstituudi Tallinna Keskus SA	
SM - Sotsiaalministeerium	
TAI - Tervise Arengu Instituut	
TERE KK - Tervisedenduse ja Rehabilitatsiooni Kompetentsikeskus	
TLÜ - Tallinna Ülikool	
TLÜ HK - Tallinna Ülikooli Haapsalu kolledž	
TRAM - Transpordiamet	
TTSK - Turismi- ja Tervisespordikeskus	
VTA - Veeteede Amet	
ÜVK - ühisveevärk ja -kanalisatsioon	